

- 3) добір відповідних засобів музичної виразності для акомпанементу (функціональних, жанрових, фактурних);
- 4) відтворення на інструменті акомпанементу як складової частини цілісного музичного образу.

Сприйняття мелодії з метою підбору акомпанементу потребує від студента опори на раніше сформовані музично-слухові уявлення. На основі матеріалу, що безпосередньо звучить на даний момент, та музичних зразків, що зберігаються в пам'яті, формуються нові музичні образи.

Аналіз мелодії є результатом усвідомлення та словесною характеристикою образів, які виникли в процесі сприйняття. При цьому відбувається зосередження уваги студента на засобах художньої виразності. Також студент повинен викликати із запасів своєї пам'яті велике коло вражень і асоціацій.

Далі студентові належить відібрати засоби музичної виразності і створити найбільш оптимальний варіант супроводу. Перевіряючи на практиці і оцінюючи отриманий результат, студент порівнює його з початковими уявленнями, які можуть змінюватися у процесі створення акомпанементу.

Варто зазначити, що між мелодією та акомпанементом існує багато різноманітних взаємозв'язків, які визначаються жанром, стилем, функціонально-гармонійним змістом. Відтак, одна й та ж сама мелодія може мати декілька варіантів супроводу. Встановлення характеру взаємозв'язків між мелодією та акомпанементом і створення на цій основі музичного образу сприяють розвитку та вдосконаленню творчих можливостей студентів – майбутніх учителів музики.

Таким чином, зміст курсу „Додатковий музичний інструмент” (фортепіано) націлений на професійне становлення студентів заочної форми навчання, розвиток їх творчої індивідуальності, формування прагнення до самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення.

Література

1. Програма „Додатковий музичний інструмент” (фортепіано, баян) для студентів заочної форми навчання спеціалізації „Музична педагогіка та виховання”. – Чернігів: ЧДПУ, 2008. – 8 с.
2. Одинокова И.Н. Развитие творческих способностей студентов музыкально-педагогических факультетов в процессе подбора аккомпанемента // Совершенствование подготовки учителя музыки на музыкально-педагогическом факультете. – Свердловск, 1983. – С. 69-72.

Власова О.Б.
викладач кафедри
естетичного виховання

СПІВАТИ В ХОРІ МОЖЕ КОЖЕН

Початкове навчання й сімейне виховання... Сімейний вихователь має бути універсалом, володіти ґрунтовними знаннями з багатьох дисциплін та різноманітними методиками, знати психологічні та фізіологічні особливості дітей, починаючи з самого раннього віку. Вивчаючи традиції освіти гувернерів, можемо стверджувати, що метою їх роботи було не просто надання своїм вихованцям певного обсягу знань, умінь та навичок. Одне з головних завдань сімейного вихователя – навчання дітей мислити, пробудження в дітей потягу до знань й бажання їх отримувати, виховання не тільки пристойної поведінки, а й уміння бачити, чути, сприймати та відчувати красу навколишнього світу в будь-якому її прояві: від райдуги після дощу та співу птахів до чудових творів мистецтва будь-якого з його жанрів. Мета навчання дитини полягає в тому, щоб зробити її спроможною розвиватися далі без допомоги вчителя.

Всебічному інтелектуальному розвитку майбутніх учителів спеціальності „Початкове навчання та сімейне виховання” сприяє й вивчення музичної культури: її історії, методики музичного виховання, набуття практичних навичок гри на музичних інструментах та співу – сольного та хорового. Вивчення історії музичного мистецтва та методики музичного виховання відбувається майже без труднощів, проте, при отриманні таких практичних навичок, як гра на музичних інструментах та спів, вивчення теорії музики, у більшості студентів виникають певні проблеми.

Здебільшого ці проблеми мають психологічний характер: по-перше, майже всі студенти не мають початкової музичної освіти, а це означає, що оволодіння спеціальними навичками у 17-18 років дається їм складніше, ніж у більш ранньому віці; по-друге – непевненість у власних силах, у тому, що вони зможуть навчитися „музичної мови”. На жаль, українська національна традиція домашнього співу й музикування майже втрачена, тому студенти, що приходять на навчання, не мають елементарних навичок такої культури.

Маючи на меті ознайомлення й залучення студентів до такої форми роботи в навчальний план був введений курс „Основи хорового співу”. Завданням цього курсу є не тільки навчання студентів хоровому співу, але й оволодіння студентами практичними навичками, що можуть стати в нагоді

не тільки під час педагогічної практики в школі чи в родині, а й у майбутній роботі. Оволодіння вірною співацькою поставою, знання основних принципів будови та роботи голосового апарату, виконання вокальних вправ на дикцію, вірне інтонування, елементарні навички гігієни голосу, що в майбутній роботі допоможуть уникнути перенапружень голосових зв'язок та деяких професійних захворювань голосу, вміння не тільки слухати, але й чути, співати в колективі, аналізувати виконання – як своє власне, так і інших, – це лише деякі завдання, що розв'язуються на заняттях хору. І, мабуть, найголовніше, – вміння застосовувати набуті навички на практиці.

Зазвичай, заняття хору починається з розспівування. При цьому окрема увага звертається на вірну співацьку поставу, володіння власним голосом та розуміння механізмів його роботи; виконуються вправи на дихання та дикцію, чистоту інтонування, різноманітні ритмічні малюнки. Щоб запобігти бездумному, механічному виконанню завдань, з цього навчального року на кожному занятті хору студенти III курсу мають можливість провести розучування з хором однієї з розспівок. Враховуючи той факт, що ці студенти вже вивчали методику музичного виховання і попереду в них – перша активна педагогічна практика, така форма роботи дає їм можливість спробувати себе в ролі учителя, набути певних практичних навичок та впевненості у власних силах. Слід зазначити, що систематичне виконання розспівок з текстом або на певні склади, дозволяє активізувати голосовий та дикційний апарати, а також музичний слух, розширити вокальний діапазон хору (якщо на початку занять він складав трохи більше однієї октави, то зараз, на другому році роботи, це майже дві октави – від „соль” малої до „фа” другої), розвинути поняття якості звукоутворення, виконувати різноманітні ритмічні послідовності, необхідні для роботи над програмними творами.

Далі відбувається процес роботи над програмними творами. Відомо, що хор, який вивчатиме й співатиме твори заради самого процесу колективного співу, ніколи не буде працювати настільки ж якісно, як колектив, що має кінцеву мету. В даному випадку – це сценічний виступ, заключний річний концерт, під час якого хор має показати результат своєї праці. Під час свого першого сценічного виступу хор показав лише два твори в унісон, але досить складні, якщо враховувати вихідні дані: майже повну відсутність музичної освіти, навичок співу в хорі та співу взагалі, низький розвиток музичного слуху та смаку, невеликий, з огляду на раніше сказане, співацький діапазон та наявність так званих „гудошників”.

До цього додався ще й психологічний фактор: треба вийти на сцену, співати перед слухачами. За допомогою елементарного психологічного навчання [3], напруженої роботи на заняттях, індивідуальної роботи з „гудошниками” нам вдалося подолати ці складності, і студенти самі стали помічати, що з кожним разом почуваються впевненіше, в них починає

виходити те, про що раніше вони й подумати не могли. Найскладнішим було викликати у хористів впевненість у власних силах, дати їм можливість відчувати, що „вони такі ж здібні, як і всі інші, що в них також є своя, особлива „іскра” [1, с.61].

В цьому році хор готує до виступу програму з 7 творів, серед них переважно пісні шкільного репертуару. У студентів розширився діапазон голосу, закріпилася навичка співу в унісон, з'явилися навички кантиленного співу, співу у двоголосному викладенні, співу канонам. Крім того, студенти навчаються критично ставитися до власного виконання й свідомо аналізувати його досягнення й недоліки, якість звуку, що сприяє розвитку так званого вокального слуху, який вирізняється передусім особливою чутливістю до звучання голосу [4, с.93]. Крім того, у студентів збільшилася витривалість та гнучкість голосу, покращилася дикція та інтонаційна виразність мовлення. Цьому сприяла робота над художнім виконанням, створенням художнього образу у вже вивчених напам'ять творах. Розуміння того, що людський голос – могутній інструмент, а вчитель має володіти ним, як ніхто інший, активізують і увагу, і творчість студентів під час занять [2].

Співати в хорі може кожен! Ця форма творчої виконавської діяльності найбільш доступна, бо голосовий апарат – „інструмент”, даний людині від народження; пов'язана зі словом, що подвоює емоційний вплив, розкриваючи зміст через поетичний текст та через музичну інтонацію, мелодію і цим сприяє оволодінню „музичною мовою”; допомагає виявити та розвинути музичні здібності, які є у кожної людини в більшій або меншій мірі. Музика, як один з найбільш емоційно-виразних видів мистецтва, сприяє естетичному вихованню студентів, розвитку творчих здібностей, оволодінню навичками колективного та індивідуального виконавства.

Література

1. Амонашвили Ш.А. Как живет, дети? – М.: Просвещение, 1986. – 176 с.
2. Браун Л. Имидж – путь к успеху. – СПб.: Питер Пресс, 1996. – С. 88-117.
3. Ковалев А.Г. Психология личности. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1962. – С. 298-304.
4. Халабужар П., Попов В., Добровольская Н. Методика музыкального воспитания. – М.: Музыка, 1990. – 173 с.